

Mari Lopenen

Sulkakäärmejumalan arvoitus

Olen kirjoittanut tekstin, jotta se avaisi tuntematonta sulkakäärmejumalan kulttia, jolle pyhitettyjä monumentteja ja taidetta löysin viidakon kätköistä. Huomautan, että tekstini nojautuu tutkimuksiin Meksikossa, jossa työskentelin arkeologisilla kaivauksilla. Samoin etsin vanhaa temppeliä viidakosta. Olen kirjoittanut vahvan, mielipiteiden täyteen tarinan, sillä näin todisteita merkillisestä ajatuksesta, jota tukivat kollegani Scott Austinin havainnot. Aatteesta, jonka tueksi löysimme useita, painavia todisteita.

Tarkoitukseni on välttää eurooppalaista imperialismia ja atavistista puolta yhteiskunnassa, kun historiaa kirjoitetaan. Alkuperäiskansojen ajatukset ja kulttuuri tulee arvottaa, toisin kuin ensyklopedistit esittävät. Tunnen tapauksia, joissa vieraan kulttuurin saavutukset on väitetty muiden kansojen hengentuotteiksi. Useimmat eurooppalaiset ovat kirjoittaneet puolueellisesti, sillä ne ovat valloittajan sanaa. On huomattava, että kirjoitukset ovat vain tulkintoja, joilla on useita päämääriä.

Pystyn kuvailemaan retken hyvin elävästi. Pystyn maalaamaan siveltimen vedoin omintakeisen kuvan, joka on kirjoitukseni vieressä, ikään kuin reunahuomautuksena. Jotta voisin kertoa lukijoille, jotka opuksen avaavat, miksi minun päämotiivini on oikeellinen, niin on todettava, etten siihen pystykään.

Mutta lukija voi tietää, mitä tapahtui retken aikana. Ensisijaisesti haluan kuvailla, miten näin alueella paljon kauneutta. Kuvailen mahdollisimman todenmukaisesti tarinan, joka tapahtui azteekkien sulkakäärmejumalan totuutta etsimässä. Teoriaani tukee sulkakäärmejumalan evolutionäärinen luonne, sillä jumalaan on aikojen kuluessa liitetty moniulotteisia piirteitä. Se on tunnettu jo varhain liskomaisena taruolentona, kuten Codex Borbonicus esittää. Heinäkuun 16. päivänä vuonna 1890 aloitin matkani ystäväni ja kollegani Austinin kanssa. Matkustimme ensin laivalla Mesoamerikan kulttuurialueelle. Meillä oli mukana keräämämme innokkaita avustajia sekä arkeologisilla kaivauksilla työskennelleitä tutkijoita. Paikallinen nuori, ketteräjalkainen poika toimi oppaana. Aluksi maasto oli kohtalaisen helppokulkuista, mutta mitä pidemmälle etenimme, sitä enemmän etenimme viidakkoveitsen avulla, jotta pääsimme jatkamaan matkaa. Liikuimme Karibianmeren rantaviivan alueella, seuraten vesirajaa. Sattuneet tapaukset kytkeytyvät meksikolaisen, mystisen jumalan Quetzalcoatlin eli sulkakäärmejumalan kulttiin.

Kertomus Quetzalcoatlista, ensimmäisestä suurkuninkaasta, selvittää muinaisessa mytologiassa, miten hän tuli taivaasta maan päälle. Hän löysi hallintoalueen Mexicosta, jossa hän eli ensin selibaatissa pyhänä pappina, kunnes riita jumalten välillä johti hänen tuhoonsa. Suuren, jumalallisen seremonian aikana demoninen jumalatar huumasi ja vietteli Quetzalcoatlin juoman avulla. Nesteeseen oli lisätty taikasieniä ja kun hän heräsi unestaan, hän luovutti valtakuntansa ja matkusti ympäri Mexicoa, kunnes hän saapui alastomana Karibianmeren rantaan. Sen jälkeen Quetzalcoatl matkusti kohti auringon nousua.

Meksikon esihistoriakuuluu maailman merkillisyyksiin. On huomattava, että azteekkien mytologioiden sisältö ei kerro todellisten historiallisten tapahtumien jatkumoa. Mytologiat kuitenkin kertovat kansan vaiheista, miten Texcoco-järven valtavat padot ympäröivät aikanaan syvää järveä, jonka ylle nousi kokonainen kaupunki. Azteekit valitsivat alueen aikanaan asuinpaikakseen ja rakensivat järven ylle Tenocitlánin. Eriskummallinen näky päätti azteekkien suuren vaelluksen myyttisestä Aztlanista Texcoco-järvelle: He näkivät eteen, joka oli kotka istumassa kaktuksen päällä.

Kuten tiedetään, konkistadori Hernán Cortés tuhosi kultaisen kaupungin. Kaikki arvokas ryöstettiin, jolloin vanhat esineet sulatettiin. Tuolloinen azteekkihallsija saattoi luulla Cortésia sulkakäärmejumalaksi, Quetzalcoatlin lähettilääksi. Vaikka azteekkivaltakunnan hävittämisestä tulee kuluneeksi vuosisatoja, tarinat ja uskomukset sen mytologiaan eivät ole kadonneet. Päinvastoin.

On todistuksia, miten englantilaiset ovat kirjoittaneet virheellisesti azteekkien historiaa, vaikka kirjoitukseni ja retkeni päällimmäistä motiivia ei uskottaisi. On väitetty, että espanjalaisten tuliaseet ja ratsuväki saivat

azteekit nopeasti polvilleen, mutta käsitykseni on toinen.

Espanjalaiset saivat ympäröivien kansojen liittolaisten ja diplomatian avulla valtakunnan kukistetuksi. Saimme selville arkeologisilla kaivauksilla, miten azteekit olivat paitsi sotaisan, hävittämisen kansa niin he olivat taitavia arkkitehteja. He työnsivät tieltään vieraiden kansojen kulttuuria antamalla eri kansoille epätasa-arvoisia oikeuksia.

Jotta voi tarkastella, millainen azteekkiyhteiskunta on ollut, meidän täytyy päästä tarkastelemaan yhteiskunnan rakennetta lähemmin. On löydetty maanalaisia hautausmaita, ja pienien vesistöjen pinnalle tai niiden päälle rakennettuja kaupunkeja. Azteekien arkkitehtuurin voisi määritellä kansan sopeutumiseksi ympäröiviin luonnon sanelemiin ehtoihin, joiden rajoissa azteekien rakennelmat ovat kehittyneet.

Mutta ja jotta utelias lukija voi saada täydellisen käsityksen löytämästämme keskikokoisesta azteekkikaupungista, kaupunkia on tarkasteltava sisältä päin: Kaupungissa oli valtateitä, jotka vievät satojen metrien päähän; varasto, jossa säilytetään ruokaa; lintuhuoneita, jossa eksoottisia lintuja säilytetään, kuten kvesaaleja.

Azteekkiyhteiskuntaa voi täydellä syyllä sanoa kastiyhteiskunnaksi, sillä valtakunnassa oli yhteiskunnallinen ja sosiaalinen hierarkia, joka muistuttaa vain vähän tämänhetkistä eurooppalaista kansakuntaa. Väestön jakautuminen kasteihin on mielenkiintoinen. Azteekkikuningas on todellinen itsevaltiainen. Yhteiskunta oli suuresti luokkiin jakautunut, ja eliitin ja rahvaan välillä oli jyrkkä kuilu. Valtaosa azteekkiväestöstä oli valtakunnasta kauempana asuvaa talonpoikaisväestöä.

Tuntematon voi antaa väärän käsityksen kansasta, mutta kirjoitukseni yrittää päästä, ikään kuin kurkistamaan azteekien ajatusmaailmaan ja pään sisään. Osoitan, miten he olivat paitsi taitavia arkkitehteja, niin erinomaisia diplomaatteja, astronomeja ja filosofejä.

Kun tarvoim viidakon kätköissä, seurue löysi ensin pienen monumentin. Ounastelin, että patsas oli merkki suuremmasta. Ajattelin, että meidän täytyi kaikkien olettamusten mukaan olla lähellä temppeliä tai pientä kaupunkia.

Kun seurue pyyhki pölyjä monumentin päältä arkeologisin menetelmin, niin jatkoin tieteellistä selvitystyötä. Edessäni olevat käsin kirjoitetut symbolit kuvastivat selkeästi vain korkeamman kuvausta. Kun olin merkkien äärellä, mitkä olivat vanhoja, kiveen hakattuja, näin ensin, miten salainen teksti oli kuvakieltä. Se esitti paitsi ääntein, niin kuvallisin keinoin kertomusta sulkakäärmejumalasta. Voin nähdä azteekien varhaisia tekstejä tutkimalla, miten kirjoitukset edustavat vain rituaaleja, jumalia ja maailmankaikkeutta. On selkeää, että vanhaa kirjoitusta ratkaistaessa, oleellista on kieli, nahuatl. Azteekit kirjoittivat peuran nahkaan tärkeämpiä tekstejä.

Matkan oppaana ollut nuori poika juoksi pian ripein askelin luokseni. Hän ilmoitti löytäneensä pari liigaa eteen päin pienen azteekkikaupungin. Kun seurue saapui pitkän patikoinnin jälkeen vanhoille azteekien raunioille, rakennelmat olivat yhä viidakon peitossa, jolloin jouduimme etenemään hitaasti. Kun olin tarponut jokunen matka eteen päin, miehet heittäytyivät pitkälleen löydetyn, ennen tutkimattoman kaupungin vesistön viereen. Näin pian temppelin, jonka taiteessa oli sulkakäärmejumalan palvomiseen viittaavia seikkoja.

Viidakon kasvit tuoksuvat huumaavasti ja pikkulinnut lauloivat korviavihlovasti. Valtaisa määrä muodosti taivaan kannen ylle mustan katoksen. Nostin kädet korvilleni suojatakseni niitä parven synnyttämältä valtaisalta meteliltä. Lajeja oli monia erilaisia. Toinen toistaan omaperäisempinä ne lentelivät tiheän viidakkokasvillisuuden varjoon. Kävelin hämmästyneenä löytämässäni paratiisissa. Ällistyksen lyömillä miehillä ei ollut antaa niille nimiä, paitsi omilla leveysasteillaan elävien lintujen. "Tuo voisi olla viiriäinen," tuo voisi olla kurki, tuo rastas." Austin sanoi.

Huomasimme heti, että viidakon kätköistä löytämämme pieni kaupunki oli rakennettu laaksossa sijaitsevan matalan järven pohjaan paalujen varaan. Azteekit olivat ehkä louhineet kivenjätkäleitä rakennustarpeiksi ja käyttivät sitten orjuuttamiaan kansoja rakennustöissä. Vähitellen alue alkoi laajentua kaisloilla, pajunvitsoilla, kivillä ja irtomaalla, kunnes syntyi keinotekoisia saaria, joiden välissä kymmenet kaupungin kadut kiemurtelivat.

Vuosisatojen aikana paikasta oli kehittynyt kaunis ja värikäs kaupunki. Sinne johti kolme pitkää ja leveää pengertietä. Rakennukset oli tehty kivistä ja setripuusta, ja ne oli kalkittu valkoisiksi sekä koristeltu puutarhoin. Temppeli, palatsi ja tori muodostivat henkeäsalpaavan kokonaisuuden. Muistan, miten Austin arvioi nopeasti, että yksin torille mahtui tuhat henkeä. Kuljimme ohi valkeaksi kalkittujen talojen, terassipuutarhojen ja temppelin. Käveltyämme tovin huomasin, että temppelin seinät olivat säilyneet hyvin, vaikka niillä oli ikää satoja vuosia. Ne olivat jyrkätekoiset.

Kaupungissa vallitsi tornien ja savitalojen sekamelska, mutta ulkoapäin kaupunki vaikutti todella luoksepääsemättömältä. Joka puolella kadut sahalaitana ympärillään niin että kaupunki näytti aivan kirjojen lohikäärmeeltä.

Saatoin kuvitella, miten muinoin konkistadorien ja azteekkien taistelussa, kaupungin ulkopuolella sotilaat haarniskoissaan kiskoivat tykkejä, ja ratsumiesten välissä liehuivat liput ja intiaanien sulkapähineet. Silloin tällöin kentän ja taivaan sinisen keskeltä tuli yhtäkkinen, sokaiseva valonvälähdys, kun aurinko kohdisti säteensä konkistadorien haarniskoihin. Miekat olivat kaiverruksin koristeltuja ja kun niiden lapheet iskeytyivät kohteisiinsa, näyttivät ne ensisilmäyksellä aivan skorpionin pyrstöiltä. Koko mysteerejä täynnä oleva valtakunta sokkeloisine labyrintteineen saattoi kätkeä valtavia aarteita.

Ajatuksieni selvetessä näin, miten Austin huomasi sadevesialtaat ja -säiliöt, jolloin täytimme vesiastiat. Lopuksi nousimme suureen Quetzalcoatlille pyhitettyyn teocalliin, temppeliin, joka oli viisikerroksinen pyramidi ja joka hallitsi kaupungin keskustaa. Tropiikin yö alkoi laskea kuitenkin nopeasti, mutta monumenttien näkeminen oli kiihdyttänyt mieleni, ja kaikki päättivät jatkaa matkaa.

Jatkoin ryhmän kanssa matkaa pyramidin suuntaan, jolloin aloimme valmistautua kiipeämään. Mitä korkeammalle kiipesimme, sitä jyrkemmiksi portaat kävivät jalkojemme alla, ja me jouduimme kulkemaan etukumarassa. Kaikki olivat väsyneitä. Silti kaikki tuntuivat, ikään kuin vaistomaisesti, jatkavan kapenevia portaita. Pimeys alkoi peittää askelmat näkyvistä, jolloin kompuroin silloin tällöin. Pysähdyin ennen pyramidin huippua ja kun käännyin katsomaan taaksepäin avautuvaa näköalaa, silmiäni eteen avautui suunnaton näkymä, johon laskevan auringon viimeiset säteet heijastuivat. Jatkoimme kohti tasannetta.

Pian kun silmäni tottuivat pimeään, pystyin erottamaan epämääräisen hahmon temppelin seinän vieressä. Austin otti varovasti muutaman askeleen eteenpäin, jolloin hän saattoi huomata ihmisruumiin jäänteet. Kyseessä oli lapsi, joka oli pureskellut kooka-pensaan lehtiä ennen kuolemaansa. Konkistadorit olivat jo käyneet täällä.

Vaikka useimmat konkistadoreista olivat varmasti nähneet auto de fen, tämän pelottavan uskonnollisen toimituksen niin mikä sai heidän mielensä pelkäämään azteekkien toimittamia monimutkaisia uhrimenoja? Atsteekkien uskonto perustui ihmisuhreihin, jolla he lepyttelivät jumalia. Tämä oli syynä sotaisaan valloittamiseen, kun ihmisuhreja haettiin naapurikansoista.

Samoin hirveä näky, jota Austin todisti, oli turkoosein ja smaragdein koristeltu pääkallo. Austin ei kullan ja veren nähtyään voinut olla tuijottamatta tarkemmin pelottavaa näkyä. Onnettoman intiaanin pää saattoi pitää sisällään kokonaisen maailman tarinoita niin että jokainen voi antaa mielikuvitukselle vapaat kädet ja kuvitella uhratun intiaanin kertomus.

Totesin, miten temppelistä löydettyjen esineiden, kuten ruukkujen, selkeää samankaltaisuutta on havaittavissa eri kulttuurien välillä. Austinin kanssa katsoin esineitä ja totesin, miten jotkin luomukset olivat, ikään kuin saman käsityöläisen pajassaan tekemiä, vaikka ne oli valmistettu eri maanosissa.

Kun etsimme aarretta, huomasimme temppelissä pienen sulkakäärmejumalan maalauksen seinällä. Vieressä oli pieni oviaukko, joka oli muurattu umpeen. Vapisevin käsin tein aukon temppelin seinään ja kun ilmavirtaus oli tasautunut, pistin aukosta kynttilän sisälle. Silloin eteeni avautui henkeäsalpaava näky valossa, joka tunkeutui temppelin pimeyteen ensi kertaa satoihin vuosiin. Näin huoneen, joka oli täynnä konkistadorien jäänteitä ja luita niin että hämmästyimme suuresti. Päätin olla puhumatta löydöstä ja käskin Austinin sulkea aukon toistaiseksi.

Pian yhdessä katsoimme kuvaa höyhenpeitteisestä käärmeestä. Tuolloin Austin sanoi minulle: "Mikä oikein oli azteekkien mytologian Quetzalcoatl? Hän oli todennäköisesti valkoihoinen jumala, joka katosi auringonlaskun suuntaan länteen mutta jonka tuli palata idästä. Moctezuma II ei tiennyt oliko Cortés Quetzalcoatl. Kuka oli idästä saapuva ihminen, joka katosi länteen? Sulkakäärmejumala... Kiinalainen lohikäärme... Oliko Kolumbus ensimmäinen ihminen Uudessa Maailmassa.

KIRJALLISUUS:

Ades, Dawn, Jord och Frihet. Latin Amerikansk konst, 1830-1970, 1989.

Camusso, Lorenzo, Kolumbus, Wsoy, Porvoo, 1991.

Cottie Burland and Werner Forman, The Aztecs Gods and Fate in Mexico, Obris, London, 1975

Kent, George, Kolumbus ja kolme laivaa, Historian suurmiehiä, Valitut palat, 1972.

Robinson, W. Andrew, The Story of Writing: Alphabets, Hieroglyphs, & Pictograms, Paperback, 1995.

Rolland, Jacques-Francis, Ihmiskunnan värikkäät vaiheet 3. Löytöretket, täysrenessanssi, uskonsodat, Wsoy, 1971-73.

Valtonen, Pekka, Latinalaisen Amerikan historia, Gaudeamus, 2002.